

УДК 616.98:578.27:316.647.82

В.Й. Білак–Лук'янчук

Характеристика функціонально-організаційної системи подолання стигми та дискримінації по відношенню до людей, що живуть з ВІЛ

Закарпатський центр з профілактики та боротьби із СНІДом, м. Ужгород, Україна

Мета – розробити та представити функціонально-організаційну систему подолання стигми та дискримінації по відношенню до людей, що живуть з ВІЛ.

Матеріали та методи. Інформаційною базою дослідження виступили дані досвіду країн світу в подоланні стигми та дискримінації по відношенню до людей, що живуть з ВІЛ. При виконанні роботи використано такі методи: бібліосемантичний, структурно-логічного аналізу, описового моделювання. Методичною основою дослідження став системний підхід.

Результати. Розроблена та запропонована комплексна міжсекторальна система зменшення та подолання стигми та дискримінації по відношенню до людей, що живуть з ВІЛ. Система носить державний характер і в своїй діяльності за рівнями управління поділяється на національний, регіональний та місцевий. Стратегічні напрями діяльності, об'єкти, суб'єкти та методи впливу, необхідні ресурси та індикатори моніторингу і оцінки залежать від рівня управління.

Висновки. Для досягнення позитивних результатів в подоланні стигми та дискримінації по відношенню до людей, що живуть з ВІЛ, необхідні зусилля та ресурси всіх секторів – державного та приватного. У населення країни необхідно сформуванати таке відношення до людей, що живуть з ВІЛ та нас оточують, якого вони хотіли б до себе у разі появи особистих проблем.

Ключові слова: люди, що живуть з ВІЛ, стигма, дискримінація, подолання, функціонально-організаційна система, характеристика.

Вступ

В умовах розвитку епідемії ВІЛ-епідемії в Україні [6] відмічається високий рівень стигми та дискримінації по відношенню до людей, що живуть з ВІЛ (ЛЖВ) [6, 7]. Дане явище сприяє збільшенню темпів поширення ВІЛ/СНІДу серед населення [5]. При цьому політика ВООЗ скерована на зниження рівня стигми та дискримінації по відношенню до ЛЖВ [1–3].

Мета роботи – розробити та представити функціонально-організаційну систему подолання стигми та дискримінації по відношенню до ЛЖВ.

Матеріали та методи

Інформаційною базою дослідження виступили дані досвіду країн світу в подоланні стигми та дискримінації по відношенню до ЛЖВ. При виконанні роботи використано такі методи: бібліосемантичний, структурно-логічного аналізу, описового моделювання. Методичною основою дослідження став системний підхід.

Результати дослідження та їх обговорення

Робота зі зниження стигми та дискримінації по відношенню до ЛЖВ є складним та багатокомпонентним процесом. Даним процесом має бути охоплено як все населення, так і окремі групи інформаційного впливу.

Розроблена модель системи подолання стигми та дискримінації по відношенню до ЛЖВ (рис.).

Метою системи є зниження і подолання стигми і дискримінації по відношенню до ЛЖВ в країні.

Дана модель має наступні складові: рівні, стратегічні напрями, методи впливу, об'єкти впливу, суб'єкти впливу, ресурси, моніторинг та оцінка.

Рівні. В запропонованій моделі виділено наступні рівні діяльності у сфері подолання стигми та дискримінації по відношенню до ЛЖВ: національний, регіональний та місцевий.

Стратегічні напрями. Стратегічні напрями діяльності залежать від рівня діяльності. Так, для національного рівня задачею є удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази, забезпечення комунікацій з визначеного питання та забезпечення медичних працівників безпечними умовами праці. Стратегічним напрямом діяльності регіонального рівня є забезпечення виконання чинного законодавства України в кожному регіоні. На місцевому рівні, в системі охорони здоров'я, стратегічні напрями діяльності скеровані для впливу на дві категорії учасників процесу: медичних працівників та пацієнтів.

По відношенню медичних працівників це створення безпечних умов праці, запровадження обов'язкової відповідальності за порушення прав пацієнтів та надання всім медичним працівникам достовірної інформації про шляхи передачі ВІЛ та методи професійного захисту від інфікування ВІЛ та захисту в повсякденному житті.

Мета	Рівні	Стратегічні напрями	Методи впливу	Об'єкти впливу	Суб'єкти впливу	Ресурси	Моніторинг і оцінка
Зниження і подолання стигми і дискримінації по відношенню до ЛЖВ	Національний	Удосконалення законодавчої бази	Законодавчий	Міністерство охорони здоров'я України	Верховна Рада України, КМУ, МОЗ України	Людські : підготовка документів, адвокація Політична воля для прийняття	Система та механізми контролю виконання.
		Удосконалення нормативно-правової бази	Законодавчий, економічний, інформаційний, організаційний				
		Забезпечення соціальної підтримки ЛЖВ	Інформаційний				
		Комунікації	Виробничий	Керівник органу управління охороною здоров'я	КМУ України	Фінансові, кадрові (соц. працівники, юристи, психологи), інформаційні	Критерії відповідальності за невиконання
		Безпечні умови праці медичних працівників	Виробничий	Керівник органу управління охороною здоров'я	Органи управління охороною здоров'я ОДА	ЗМІ, інформаційні технології, методичні та навчальні матеріали	
	Регіональний	Забезпечення виконання чинного законодавства	Організаційний, Правовий, Економічний, Інформаційний	Керівник органу управління охороною здоров'я державної адміністрації Керівник регіонального центру профілактики та боротьби зі СНІДом	Керівники ЗОЗ Керівники навчальних закладів ЗМІ Правоохоронні органи	Організаційні, управлінські, правові, фінансові, інформаційні Організаційні, управлінські, правові, інформаційні Організаційні, правові, фінансові, інформаційні Організаційні, управлінські, правові, інформаційні	Індикатори організації, процесу, результату
	Місцевий (ЗОЗ)	Для медичних працівників: створення безпечних умов праці, відповідальність за порушення прав пацієнтів Для пацієнтів: забезпечення прав пацієнтів	Адміністративний Виробничий Інформаційний Інформаційний	Керівник закладу охорони здоров'я, відповідальна особа	Лікарі Середні медичні працівники Молодші медичні працівники Пацієнти	Організаційні, фінансові, правові, матеріально-технічні, інформаційні Людські: підготовлені фахівці	Індикатори організації, процесу, результату

Рис. Концептуальна модель системи подолання стигми та дискримінації по відношенню до людей, що живуть з ВІЛ

По відношенню пацієнтів це забезпечення прав пацієнтів в усіх закладах охорони здоров'я. Важливим стратегічним напрямком діяльності у визначеному напрямку є забезпечення населення та всіх пацієнтів закладів охорони здоров'я (ЗОЗ) доступною достовірною інформацією з питань шляхів передачі ВІЛ та способів профілактики інфікування, прав пацієнтів та шляхів їх захисту.

В кожному закладі охорони здоров'я має бути розроблена та впроваджені комплексна система забезпечення прав пацієнтів та подолання стигми і дискримінації по відношенню до ЛЖВ.

Методи впливу. В запропонованій моделі методи впливу залежать від рівня впливу та стратегічного напрямку діяльності.

На національному рівні основними методами впливу є: законодавчий, економічний, інформаційний, та організаційний. На національному рівні мають бути прийняті законодавчі акти, дія яких скерована на підтримку ЛЖВ та подолання стигми і дискримінації до даної категорії населення. Відповідні міністерства та відомства мають прийняти галузеві програми скеровані на профілактику ВІЛ та подолання стигми і дискримінації по відношенню до ЛЖВ. Насамперед це стосується МОЗ, МОН, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства праці і соціальної політики, Міністерства аграрної політики та продовольства України, Міністерства інформаційної політики, Міністерства молоді та спорту, Міністерства культури, Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб.

На національному рівні, в рамках державної програми з ВІЛ/СНІДу, мають бути передбачені заходи з подолання стигми та дискримінації по відношенню до ЛЖВ та рівень їх фінансування. Значного фінансування потребують інформаційні програми, які мають бути комплексними та значними по часу і відповідати основним міжнародним підходам до здійснення комунікативної політики.

При формування державного бюджету мають бути передбачені видатки на створення безпечних умов праці медичних працівників і в першу чергу захисту медичних працівників від професійного інфікування ВІЛ (вірусних гепатитів, враховуючи ідентичність шляхів інфікування) та обов'язкового їх страхування на випадок професійного захворювання на ВІЛ.

На регіональному рівні основними методами впливу є: організаційний, правовий, економічний, інформаційний. Дані методи впливу мають використовуватися комплексно, носити міжсекторальний характер і скерованими на забезпечення виконання чинного законодавства. Звертається увага на інформаційний метод впливу. Для його ефективного застосування мають бути розроблені комплексні інформаційні програми із охопленням всіх верств населення. Для подальшого ефективного застосування даного методу на місцевому рівні рекомендується регіональним центрам громадського здоров'я, які наразі створюються в країні, запровадити роботу постійно діючого міжсекторального цільового семінару з питань ВІЛ/СНІДу. До занять в семінарі

необхідно запрошувати спеціалістів, активістів, волонтерів, які є прихильниками подолання стигми та дискримінації по відношенню до ЛЖВ, з метою підготовки пропагандистів даного руху, а також осіб, особливо із числа керівників різного рівня, соціальних працівників, педагогів, працівників ЗМІ, які проявляють стигму та дискримінацію по відношенню до ЛЖВ.

На місцевому рівні основними методами впливу є: адміністративний, виробничий та інформаційний. Комплексне та професійне використання вказаних методів має дати найкращий результат враховуючи індивідуальний та груповий рівень впливу.

На місцевому рівні бажано до формування толерантного відношення до ЛЖВ населення в цілому та окремих його груп співпрацювати із служителями церкви.

Об'єкти впливу. На національному рівні об'єктом впливу є: Міністерство охорони здоров'я України.

На регіональному рівні об'єктом впливу є: керівник органу управління охороною здоров'я державної адміністрації та керівник регіонального центру профілактики та боротьби зі СНІДом (регіонального центру громадського здоров'я).

На місцевому рівні об'єктом впливу є: керівник закладу охорони здоров'я, відповідальна за даний розділ роботи особа.

Суб'єкти впливу. На національному рівні суб'єктом впливу є Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України (КМУ), Центр громадського здоров'я МОЗ України, органи управління охорони здоров'я ОДА.

На регіональному рівні суб'єктом впливу є керівники підприємств, закладів, установ, організацій регіонального рівня та їх працівники, ЗМІ, правоохоронні органи, керівники НДО, лікарські та пацієнтські організації.

На місцевому рівні суб'єктом впливу є: особи, які приймають рішення на місцевому рівні, керівники підприємств, закладів, установ, організацій місцевого рівня та їх працівники, місцеві громади, медичні працівники, вчителі, пацієнти закладів охорони здоров'я.

Ресурси. Для проведення роботи з зменшення та подолання стигми і дискримінації по відношенню до ЛЖВ необхідні значні фінансові, інформаційні, людські ресурси та методичні та навчальні матеріали, відповідна нормативно-правова база.

Головною умовою початку комплексної діяльності в зазначеному напрямку необхідна політична воля осіб, що приймають рішення на всіх рівнях управління до проведення в країні такої роботи.

На національному рівні основними необхідними ресурсами є людські, які потрібні для підготовки законодавчих та нормативно-правових актів та адвокації їх прийняття, розробки інформаційних, методичних та навчальних матеріалів; ЗМІ та інформаційні технології для проведення інформаційних компаній на рівні держави; фінансові та матеріально-технічні для забезпечення роботи на національному рівні.

На регіональному та місцевому рівнях основними необхідними ресурсами є: людські, організаційні, фінансові, правові, матеріально-технічні, інформаційні.

Моніторинг та оцінка. Моніторинг і оцінка діяльності має здійснюватися за індикаторами структури, процесу і результату. Головним результатом діяльності є зниження стигми та дискримінації по відношенню до ЛЖВ. Даний показник можна встановити двома шляхами. Першим є рівень звернень ЛЖВ до правоохоронних органів з питань порушення їх прав в тому числі в закладах охорони здоров'я. Другим шляхом є визначення рівня стигми та дискримінації до ЛЖВ при проведенні соціологічних досліджень серед різних категорій населення на різних територіях.

Рекомендації зі скорочення стигми і дискримінації у зв'язку з ВІЛ у галузі охорони здоров'я

Особливої актуальності питання зниження стигматизації ЛЖВ набуває в умовах реформування системи медичної допомоги населенню України та інтеграції медичної допомоги з ВІЛ/СНІД у систему первинної медичної допомоги та загальну медичну мережу. Результати дослідження свідчать, по-перше, що і медичні працівники, і пацієнти медичних закладів мають деякі негативні погляди і переконання стосовно людей, які живуть з ВІЛ; по-друге, як одні, так і другі не виключають можливість інфікування ВІЛ під час надання послуг; по-третє, респонденти обох категорій повідомляють про випадки відмов у наданні медичних послуг людям на підставі фактичного або приписуваного ВІЛ-статусу, що свідчить про збереження практики стигматизації цих людей, хоча і меншою мірою, ніж у попередні роки. Поки медичні працівники усіх закладів, незалежно від профілю, не відчуватимуть себе у повній безпеці під час надання послуг ВІЛ-інфікованим пацієнтам, прояви стигми і дискримінації, пов'язаних з ВІЛ, скоріше, збережуться. Це вказує на необхідність включення до галузевої угоди, колективних договорів і угод усіх закладів системи охорони здоров'я, до відповідних розділів, що регламентують питання охорони праці та здоров'я працівників, взаємних зобов'язань сторін щодо зниження стигми та дискримінації, пов'язаних з ВІЛ, сприяння діалогу з питань стигматизації і ризиків ВІЛ-інфікування медичних працівників, підвищення рівня знань медичних працівників щодо того, як вони можуть захиститися від інфікування ВІЛ на робочому місці, а також необхідності здійснення моніторингу ситуації до того часу, поки не будуть отримані дані, що підтверджували б позитивні

зміни у ставленні медичних працівників до людей, які живуть з ВІЛ.

Пропозиції щодо запобігання поширенню стигми і дискримінації, пов'язаних з ВІЛ, у галузі охорони здоров'я:

- активізувати діяльність різного роду координаційних рад, що стосуються протидії поширенню соціально небезпечних хвороб, співпрацю між лікарями, працівниками неурядових організацій, спільнотами ЛЖВ;
- покращити навчальні модулі з питань ВІЛ/СНІДу, включивши до них огляд положень закону про ВІЛ, питання запобігання стигмі й дискримінації;
- підвищувати рівень знань медичних працівників усіх рівнів з питань ВІЛ, з питань особистої безпеки, адже незнайомий ризик завжди сприймається гостріше, ніж ризик, про який людина знає і в контексті якого сама може вживати заходів захисту;
- проводити інформаційні заходи для головних лікарів і старших медичних сестер з тим, щоб вони далі доносили потрібну інформацію до лікарів і середнього та молодшого медичного персоналу;
- проводити більше різних навчальних тренінгів, конференцій, семінарів з питань ВІЛ;
- створити на робочому місці можливості для підвищення медичними працівниками рівня своїх знань з питань стигми і дискримінації;
- збільшити фінансування ЗОЗ, задовольнивши їх потреби у медичному устаткуванні та засобах особистого захисту.

Існує зв'язок між рівнем поінформованості про ВІЛ/СНІД та забезпечення засобами індивідуального захисту медичних працівників закладів охорони здоров'я і рівнем стигми та дискримінації, пов'язаних з ВІЛ, – чим краще людина забезпечена засобами захисту і чим краще вона поінформована про необхідність їх використання, тим у людини менше страху зустрічі надавати послуги ВІЛ-інфікованому пацієнту.

Поінформованість і професійна та соціальна захищеність медичних працівників – головні фактори, які сприяють можливості зниження рівня стигми і дискримінації в закладах охорони здоров'я.

Далі наводимо узагальнені пропозиції щодо заходів із подолання стигми та дискримінації по відношенню до ЛЖВ серед різних категорій населення (табл.).

Таблиця

Узагальнені пропозиції щодо заходів із подолання стигми та дискримінації по відношенню до людей, що живуть з ВІЛ, серед різних категорій населення

Цільова група	Захід	Активності
Медичні працівники	Курси підвищення кваліфікації; семінари, тренінги за місцем роботи; наставництво	Удосконалити зміст програм підвищення кваліфікації медичних працівників з ВІЛ/СНІДу з метою включення питань, пов'язаних зі стигмою і дискримінацією Роз'яснення медичним працівникам персональної відповідальності за ненадання людині медичних послуг або вчинення інших дій стигматизуючого/дискримінуючого характеру на підставі фактичного чи підозрюваного ВІЛ-статусу

Продовження таблиці

	Профспілкові конференції, збори, наради	Сприяти включенню питань профілактики ВІЛ, а також запобігання стигмі та дискримінації у зв'язку з ВІЛ, у ЗОЗ, до галузевої угоди та колективних договорів на рівні ЗОЗ
	Всі види комунікацій	Проводити інформаційно-роз'яснювальну роботу серед медичних працівників щодо чинного законодавства, а також нормативних актів, що стосуються захисту працівників галузі від інфікування на робочому місці, обов'язкового медичного страхування, постконтактної профілактики, тощо.
	Управлінський аудит	Посилення контролю за дотриманням чинного законодавства та нормативних актів щодо забезпечення медичних працівників засобами індивідуального захисту; дотримання при роботі з хворими санітарно-епідеміологічних норм та правил з охорони праці; необхідності у випадку виробничої аварії серед працівників екстреного тестування на ВІЛ; доступності для працівників медичних закладів заходів екстреної профілактики інфікування ВІЛ на робочому місці з використанням АРТ; належної реєстрації усіх аварій та нещасних випадків з високим ризиком інфікування ВІЛ на виробництві
	Семінари, конференції, круглі столи	Забезпечити обмін інформацією та досвідом щодо випадків стигми та дискримінації медичних працівників до пацієнтів, а також з питань розв'язання проблем, пов'язаних зі стигмою та дискримінацією медичних працівників
Сфера праці	Проводити періодичне навчання для заінтересованих осіб	Ознайомлення їх з існуючою політикою щодо ВІЛ/СНІДу на робочому місці, програмами профілактики ВІЛ/СНІДу у сфері праці, заходами із запобігання стигмі і дискримінації, пов'язаним з ВІЛ, а також міжнародним досвідом протидії цим явищам
		Організувати практику надання консультацій з питань профілактики ВІЛ-інфекції/СНІДу в сфері праці та з питань дискримінації та стигматизації ВІЛ-інфікованих та членів їхніх сімей
Навчальні заклади	Тематичні семінари та тренінги для викладачів та вчителів	Інформування про шляхи передачі ВІЛ, профілактику ВІЛ-інфікування, організацію медико-соціальної допомоги ЛЖВ, права ЛЖВ. Формування толерантного ставлення до ЛЖВ, у тому числі молоді та співробітників
	Аудиторна та позааудиторна робота із учнями та студентами	Інформування про шляхи передачі ВІЛ, профілактику ВІЛ-інфікування, організацію медико-соціальної допомоги ЛЖВ, права ЛЖВ. Формування толерантного ставлення до ЛЖВ, у тому числі однолітків та вчителів
Медіа	Міжсекторальна взаємодія	Виготовлення та поширення соціальної реклами, з метою сприяння толерантному ставленню суспільства до людей, які живуть з ВІЛ
		Висвітлювати заходи з профілактики ВІЛ-інфекції, що ґрунтуються на принципах поваги прав та гідності людини і пропагують здоровий спосіб життя, традиційні духовні, морально-етичні та культурні цінності, відповідальну поведінку, в тому числі через засоби масової інформації та Інтернет-мережі
НУО	Групові та індивідуальні консультації	Організація і проведення роботи громадськими організаціями з пацієнтами медичних закладів з питань захисту своїх прав за принципом «рівний – рівному»; поширення практики судового вирішення спорів щодо порушення прав пацієнтів медичних закладів
		Активізація діяльності громадських організацій серед медичних працівників та пацієнтів ЗОЗ щодо проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з питань ВІЛ та захисту прав пацієнтів
Загальне населення	Всі види комунікацій	Виховання у людей культури захисту своїх прав, поваги і гідного ставлення до них, а також навчання вимогам дотримання цих прав
	Всі види комунікацій	Інформування громадян про шляхи передачі та профілактику інфікування ВІЛ, їхні права у разі інфікування ВІЛ, включаючи право на недискримінацію, а також на отримання медичних послуг, та про можливі шляхи захисту цих прав у разі їх порушення

Продовження таблиці

	Телевізійні програми	Телевізійні програми про людей, які живуть з ВІЛ
	Богослужіння, сповіді	Формування здорового способу життя та толерантного ставлення до ЛЖВ
Пацієнти	Всі види комунікацій	Інформування про права пацієнтів та шляхи їх захисту
ЛЖВ	Всі види комунікацій	Надання повної інформації про права та способи їх захисту. Надання правової, соціальної та медичної підтримки.
На рівні держави	Зміна законодавства	Доповнення чинного законодавства нормами, які більш суворо регулюють питання захисту прав споживачів у сфері надання медичних послуг/допомоги
		Державної підтримки громадян у напрямі захисту своїх прав у сфері охорони здоров'я
		Внести зміни до діючої нормативно-правової та інструктивно-методичної бази МОЗ України з питань профілактики внутрішньолікарняного та професійного зараження ВІЛ-інфекцією з урахуванням Рекомендацій ВООЗ
Особи, які грубо порушують права ЛЖВ	Керівники закладів та установ. Правоохоронні органи	Притягнення до відповідальності. Висвітлення випадків у ЗМІ

Висновки

Розроблена та запропонована комплексна міжсекторальна система зменшення та подолання стигми та дискримінації по відношенню до ЛЖВ. Система носить державний характер і в своїй діяльності за рівнями управління розділяється на національний, регіональний та місцевий.

Для досягнення позитивних результатів необхідні зусилля та ресурси всіх секторів державного та

приватного сектору. У населення країни необхідно сформулювати таке відношення до людей які нас оточують, якого вони хотіли б до себе у разі появи особистих проблем.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням результатів впровадження комплексної міжсекторальної системи зменшення та подолання стигми і дискримінації по відношенню до ЛЖВ.

Література

1. ВООЗ і МОП: Спільні керівні принципи ВООЗ/МОП щодо постконтактної профілактики з метою попередження інфікування ВІЛ (Женева, 2008) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.who.int/hiv/pub/guidelines/PEP/en>. – Назва з екрана.
2. ВООЗ: Інтеграція гендерного аспекту в програми протидії ВІЛ/СНІДу у сфері охорони здоров'я: інструмент задоволення потреб жінок (Женева, 2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.who.int/gender/documents/gender_hiv/en/index.html. – Назва з екрана.
3. ВООЗ: Рекомендації щодо управління якістю у багатодисциплінарних службах безпеки та гігієни праці (Женева, 1999) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.who.int/gender/documents/gender_hiv/en/index.html. – Назва з екрана.
4. Дослідження стигми і дискримінації, пов'язаних з ВІЛ-статусом, серед медичних працівників і по відношенню до пацієнтів в Україні: Заключний звіт / Л. М. Амджадін, Ю. О. Привалов, Г. І. Чепурко; виконано Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України. – Київ, 2012. – 154 с.
5. Звіт про науково-дослідну роботу «Профілактика ВІЛ/СНІДу на робочому місці в системі охорони здоров'я України (пілотне дослідження)» / ДУ «Інститут медицини праці АМН України». – Київ, 2009.
6. Іванов С. В. Глобальна епідемія СНІДу. Загальний стан проблеми / С. В. Іванов, М. М. Шупенько, В. М. Король // Дерматовенерологія. Косметологія. Сексопатологія. – 2006. – № 3–4 (9). – С. 183–189.
7. Показник рівня стигми ЛЖВ – Індекс Стигми. – Київ : Інжиніринг, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://network.org.ua/assets/books/download_books/Cbroshurawww.pdf. – Назва з екрана.
8. Стигма в зв'язі с ВИЧ: Межстрановой анализ результатов исследования на основе «Индекса стигматизации людей, живущих с ВИЧ» в Эстонии, Молдове, Польше, Турции и Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.gnpplus.net/en/programmes/human-right/plhivstigma-index>. – Название с экрана.

Дата надходження рукопису до редакції: 10.08.2017 р.

Характеристика функціонально-організаційної системи подолання стигми і дискримінації в відношенні людей, живущих з ВІЧ*В.І. Білак–Лук'яничук*Закарпатський центр профілактики і боротьби со СПІДом,
г. Ужгород, Україна

Цель – розробити і представити функціонально-організаційну систему подолання стигми і дискримінації по відношенню к людям, живущим с ВІЧ.

Матеріали та методи. Інформаційною базою дослідження виступили дані досвіду країн світу в подоланні стигми і дискримінації по відношенню к людям, живущим с ВІЧ. При виконанні роботи використані наступні методи: бібліосемантичний, структурно-логічний аналіз, описательного моделювання. Методичною основою дослідження став системний підхід.

Результати. Розроблена і запропонована комплексна міжсекторальна система зниження і подолання стигми і дискримінації по відношенню к людям, живущим с ВІЧ. Система має державний характер і в своїй діяльності по рівням управління розділяється на національний, регіональний і місний. Стратегічні напрями діяльності, об'єкти, суб'єкти і методи впливу, необхідні ресурси і індикатори моніторингу і оцінки залежать від рівня управління.

Висновки. Для досягнення позитивних результатів в подоланні стигми і дискримінації по відношенню к людям, живущим с ВІЧ, необхідні зусилля і ресурси як державного, так і неправительственного сектора. У населення країни необхідно сформувати таке відношення к людям, живущим с ВІЧ, якє вони хотіли би к себе в случает появи личних проблем.

Ключевые слова: люди, живущие с ВІЧ, стигма, дискримінація, подолання, функціонально-організаційна система, характеристика.

Characteristic of functional and organizational system to cope with stigma and discrimination in relation to the people living with HIV*V.Y. Bilak–Lukianchuk*Transcarpathian Center of AIDS Prophylaxis
and Counteraction, Uzhhorod, Ukraine

Purpose – to develop and introduce functional and organizational system to cope with stigma and discrimination in relation to people living with HIV.

Materials and methods. The following methods were used for the research: bibliosemantic method, methods of structural and logical analysis and descriptive simulation. The system approach became the methodical basis of the study. The informational basis of the research are information and experience of different countries in overcoming stigma and discrimination in relation to people living with HIV.

Results. The complex cross-sectoral system of reducing and overcoming stigma and discrimination in relation to people living with HIV was developed and proposed. The system is of public governance and divided into national, regional and local levels. Directions of activity, objects, subjects and methods of influence, necessary resources and also monitoring and estimating indicators depend on the level of management.

Conclusions. To achieve positive results in overcoming stigma and discrimination in relation to people living with HIV it needs efforts and resources of all private and state sectors. It is very important to form positive and careful attitude to people living with HIV.

Key words: people living with HIV, stigma, discrimination, overcoming, functional and organizational system, characteristic.

Відомості про автора

Білак–Лук'яничук Вікторія Йосипівна – завідувач центру МіО Закарпатського центру профілактики та боротьби із СНІДом; вул. Другетів, 72, м. Ужгород, Закарпатська обл., 88000, Україна.